

vseh drugih rečeh, ko eden trdi belo, drugi črno, tako je tudi tukaj: resnica je v sredi. Sploh je gotovo to, da kuhinjska sol ima zdatno gnojno moč, če se z njo o pravem času in o pravi razmeri pognoji pravo zemljišče.

Kuhinjska sol prav za prav ni gnoj, ker sama v sebi nima gnojivne tvarine, kakor jo ima na priliko živinski gnoj, mešani gnoj itd., al sol, če pride v zemljo, razkroji gnojivne stvari, ki jih ima prst in v njivo podorani gnoj v sebi, da jih potem rastline lože v-se vzamejo.

Če premalo soli vzameš za gnojenje, ne boš z njo nič gnojl; če pa soli vzameš preveč in ne gnojiš z njo enakomerno, boš rastlinam le škodoval. Prava mera je ta, da na en hektar zemljišča se vzame 130 do 180 kilogramov, ali na 1 oralo $1\frac{1}{2}$ ali 2 centa kuhinjske soli.

Če v zemlji ni prav nič tacihi stvari, od katerih bi rastline živeža dobivale, se ve da, sol potem nima nikakoršne moči; tukaj zamore le pravi gnoj koristiti.

Izvrstno dobro dela sol na tako imenovanih kislih, z mahom obraščenih senožetih; že drugo leto, ko se je senožet s soljo pognojila, je bil ves mah pokončan in nova lepa trava je rastla tam, kjer je prejšnje leto še mah bil; malokaterikrat pa že v prvem letu pokaže sol svojo gnojivno moč.

Da sol dobro raztopljen v zemljo pride, je treba, če le mogoče, gnojiti z njo, ko zemljo sneg pokriva; če hoče kmetovalec s solnim gnojenjem pravo zadeti in zabraniti, da preveč soli ne pride na eno mesto, naj sol pomeša s prstjo in tako pomešano raztrosi po polji.

Veliko hvalo soli pripisujejo skušnje za to, da rastline bolj ali manj obvaruje škode po mrazu, vročini in mrčesih in da na njivah se soljo pognojenih se riža žita ne loti.

Tudi se je gnojenje s soljo dobro skazalo pri lanu in konopljah, pri grahu in raznoterem sočivji.

Tudi trdijo, da prav dobro tekne sadnemu drevju, če se mu z nepremočno solno vodo pozno v jeseni in pozimi priliva; pravijo, da takemu drevju tudi hud mraz ne škoduje.

Nikar gnoja pred zimo v malih kupih spravljati na polje!

Ni ga slabejega gospodarstva, kakor je to, če se gnoj pred zimo na polje vozi in tam v majhnih kupih ležati pusti. Tudi če se taki kupčki gnoja pokrijejo s zemljo, se potem ne odvrne škoda. Dokler zemlja zmrzuje, ostane gnoj kakoršen je bil; kedar pa nastopi južno vreme, začne gnoj vreti in najbolj redivne tvarine izhlapijo iz njega. Med tem pa redivna gnojnica njegova v zemljo steče in le take majhne kraje rodovitne ali prav za prav prerodovitne stori. Priporoča se sicer o takem slučaju, naj se na teh mestih zeló pognojena prst izkoplje in po njivi razmeče; al to je le majhen dobiček za veliko škodo; sicer tako delo tudi prizadene precejšnjih stroškov. Najbolje je po takem, če že gnoj mora po zimi na polje priti, ga na bolj ravnih njivah precej razmetati, na hribovske njive pa še le takrat gnoj pripeljati, ko je zmrzlina v zemlji prestala in se gnoj more precej podorati.

Želeti bi bilo, da bi vsak gospodar vsaj nekoliko temeljite vednosti imel o tem, kaj je gnoj in kako gnoj svojo gnojivno moč ohrani, kako pa jo izgubi, sicer sam sebi na očitno škodo dela, pa vendar še misli, Bog vedi, kako dobro da zna gospodariti, če tudi tako dela z gnojem, da izpuhti iz njega vse, kar prav za prav je duša gnoja, in potem mu ostanejo le prazne bilke.

Narodno-gospodarske stvari.

Grof Andrassy in pa Turške železnice.

Spisal Fr. Potočnik.

Vse politične stranke so danes enoglasnega prepričanja, da je Andrassyeva politika cislajtanski Avstriji v neizmerno škodo. Pustimo pa narodno politiko na stran in ozrimo se na materialne interese, in sicer v prvi vrsti, kako ogromno škodo trpi in bode trpela Avstrija o zadevah železnic, ako magjarske nakane o tej zadevi obveljajo.

Razvoj najvažnejšega dela komunikacij nove dobe, to je, razvoj železnic, ki je v drugih deželah Evrope zadnjih deset let znamenito napredoval, nima v Avstriji še tistega vspeha, katerega bilo bi želiti na korist državi in gospodarskemu napredku. Današnji čas imela bi ena prvih in pglavitnih nalóg ta biti, da se odločno na to dela, da bi se železnice do naše jugovzhodne meje in čez to mejo zidale v ta cilj in konec, da se zahodna in centralna Evropa zveže s črnim in egejskim morjem. Če pa po eni strani pomislimo to eminentno potrebo, na drugi strani pa prečudni sedanji položaj, da, če kdo danes iz Avstrije v bogate jutrove dežele popotovati ali kupčevati hoče, nima razen morja in Donave druge poti, nego železnico čez Galicijo in Rumunijo do Varne. Tudi neizvedenec mora priznati, da ta pot ni naša najkrajša pot ne do Črnega, ne do Egejskega morja, ne do Carigrada, ne do Soluna.

Kdo pa je kriv, kdo ovira, kdo zadržuje nadaljevanje Evropskih železnic na najkrajši poti v Orient? Človek bi mislil, da kriva tega je Turčija, od katere tako ali tako nič dobrega ne izhaja. Al, kakor bo to iz sledečega očitno, to ni res. Tužnega srca moremo reči, da v domači državi imamo protivnika vsemu temu in da vse le ovira magjarska sebičnost, katero že šest let grof Andrassy zastopa.

Že leta 1870. ste se Avstrija in Turčija o orientalnih železnicah pogodili. Namen te pogodbe je bila zveza Avstrijskih in Rumelskih železnic čez Bosno s priklepom pri Hrvatskem mestu „Novi“. Reklo se je takrat, naj Turčija železnice zida iz Carigrada in Soluna čez Mitrovico, Novi Pazar, Sarajevo, Banjoluko do Novi, in če se to zgodi, bode Avstrija nemudoma železnico od Karlovca do Novega dovršila. In zgodilo se je, kar nikdo pričakoval ni: Turčija se je pogodbe strogo držala. Baron Hirsch je kot podvzetnik od Turške vlade prevzel nalog dovršenja vseh Turških železnic in vsled Avstro-turške pogodbe 1870. leta je stavbo železnic na treh krajih, namreč od Carigrada proti Filipopolju, od Soluna proti Mitrovici, od Novega pa proti Sarajevu tako urno začel, da je železnica od Novega do Banjeluke o 18 mesecih bila gotova.

Kaj pa Avstrija? Žalibog, 1870. leta se o zadevi železnice „Karlovec — Novi“ ni nič zgodilo, čeravno se je glavna direkcija južne železnice v imenu delničarjev zavezala, to le 70 kilometrov dolgo črto nemudoma na svoje stroške brez državne pomoči dovršiti. Znan je nam Kranjcem trud treh konzorcij zarad Dolenške železnice iz Ljubljane do Karlovca. Ako bila bi Avstrija oni čas pogodbe, katero je 1870. leta s Turčijo sklenila, vestno držala, — ako bi se bila oni čas železnica iz Ljubljane do Karlovca, in od tod do Novega privolila, bi zahodnja in centralna Evropa danes najkrajšo železnico do Egejskega in Črnega morja imela.

Al, žalibog! stvar se je vse drugače zasukala. 1871. stopi namreč Andrassy na krmilo vladno, in s

tem nastopom je bil podpisan propad vseh naših gospodarskih težinj. Magjari, katerim ni mar za to, če na njihovo korist ves svet propade, delali so na to in so danes že dosegli, da ves vhodni prevoz ne gre preko Avstrije, ampak skozi Ogersko svojo pot.

Po tej enostranski kupčijski politiki je eno najprvih del novega ministra grofa Andrassya bilo to, da je Avstrija Turčiji odpovedala pogodbo 1870. leta s tem dostavkom, da se železnica iz Karlovca do Novoga na noben način delala ne bode, ampak da se mora novi priklep Rumelskih železnic skozi Ogersko, a ne skozi Avstrijo iskati.

Pri vsakršni drugi vladi — le pri Turčiji ne — bilo bi kaj tacega hude nasledke imelo, in ko bi se bila tisti čas Turčija le malo močnejšo čutila, kakor je v resnici bila, bil bi ta Avstrijski prelom pogodbe „casus belli“ (sprožek vojske); al Turčija leži že celo stoletje politično in finančno na smrtni postelji, in tako je prišlo, da je tudi to Avstrijsko kľofuto za njen „kišmet“ vzela. Kar naravnost in brez vseh ovinkov je podvzetniku baronu Hiršu rekla, da sedaj, ko se je Avstrija železniškemu prikľepu Noviškemu odpovedala, se tudi ona dovršenju trase od Novi Banjeluke preko Mitrovice do Soluna odpové. Na ta način je bil baron Hirš prisiljen z vsem svojim železniškim delom nehati, in gotovo je opravičeno, če on sedaj od Turčije 25 milijonov odškodovanja zahteva. — Pravda za te milijone še sedaj teče; Turčija se sklicuje na Avstrijo, da je ta, a ne ona pogodbo 1870. leta prelomila in da od nje zahteva odškodnino za barona Hirša. — Izid te pravde ni še gotov; morebiti da bo Avstrija za Ogersko sebičnost in politiko grofa Andrassya one milijone plačala. Pa kaj to Magjare briga; vsaj oni gotovo ne bodo plačali. (Kon. prih.)

Solske stvari.

Učiteljski zbori v Ljubljani.

(Dalje.)

„Slovenskemu učiteljskemu društvu“, katero je po vdovskem zborovalo, je prvosednik vrli Studenški nadučitelj gosp. Fr. Govekar. Tudi on je pričel sejo s krepkim ogovorom, katerega, menimo, bodo lahko brali v „Uč. Tovarišu“ vsi oni, ki jim je kaj mar za naše narodne učitelje in njihovo delovanje. Jedro tega govora bilo je: ljubezen do države, cerkve in domovine, za kar naj delujejo učitelji vselej in po vseh močeh.

Potem je govoril tajnik, naš gosp. Matej Močnik o delovanju društva. Povedal je, da je imel odbor to leto le eno sejo, in se potožil, da društvo ni moglo veliko v prid učiteljstvu in šolstvu storiti, ker žalibog ima premalo zvestih tovarišev. Nekoliko se je pa vendar-le delalo. Tako, na pr., je jako marljivi gosp. F. Stegnar izdal zbirko mičnih šolskih pesem z napevi vred, po katerih so učitelji in mladina z veseljem segli. Vredil je dalje ta gospod prav lepo društveno bukvarnico, katera je veliko vredna, in se še vedno narašča. Ker ima zdaj vsak šolski okraj svojo lastno knjigarno — dejal je dalje gosp. Močnik — se sicer ona „učit. društva“ lože pogreša, spodbuja pa vendar nazoče, naj je ne prezrejo, ker hrani ona mnogo znamenitih knjig, kakoršnih se ne najde povsod. Knjigarna je v rokah gosp. Stegnarja, ki rad vsakemu postreže, kdor kaj brati želi. Povedal je konečno gosp. govornik, da društvo, ker je pri lanskem zborovanju obravnavalo zaradi novih beril, letos o didaktiki ni stavilo nobene točke na

dnevni red, in zlasti tudi zato ne, ker je deželna učiteljska konferencija o tem dobro delovala.

dobrót §. 71. in §. 79. v ljudsko-učilniškem zakonu z 29. aprila 1873. leta, št. 22. 2) Prisposodobno postopanje bodi tudi s tistimi, iz poprejšnje dōbe v učilniški službi delajočimi učiteljskimi pomočniki, katerih ni zadela dobrota, da bi pozneje bili za trdno v službo postavljeni; a vendar bodi pri njih ta razloček, da se jim v podstavo milostivne pokojnine dovoli samo po 200 do po 300 gold. dejansko-službenega prejemka na leta.

Gosp. blagajnik Iv. Tomšič poročal je potem o stanu društvenega premoženja. Povedal je, da finance njegove niso sijajne, a blagajnica vendar ni prazna. Društvo je imelo zaradi doplačevanja naročenega „Conversations-Lexikon-a“ in zaradi vezanja knjig precejšnih stroškov; vendar se je to vse poravnalo in poplačalo, in še je ostalo gotovine 22 gold. 93 kr. Izrekel je gosp. poročevalec o tej priliki upravičeno željo, naj bi društvu kaj več udov pristopilo. — Gosp. Nik. Stanonik se potoži, da se pri mnogih naših učiteljih „kri vodení“, kar je dovolj žalostno. On „strahopetnosti“ pripisuje to žalno okoliščino, ter tudi izreka željo, naj bi se učitelji zdramili in zopet v bolj obilnem številu oklenili se slovenskega (vsaj domačega) „učit. društva“. — Tudi g. Matej Močnik potoži se zaradi bojazljivosti nekaterih učiteljev, pravi pa vendar nekako zaupno: „če nas je tudi le malo, smo pa vendar le, iakar nas je, ne bojmo se!“ Dobro! — Gosp. Andrej Praprotnik meni in trdi, da narodna zavest pri mnogih učiteljih vendar še ni opešala; le spodbude manjka. Spodbudujmo mlade tovariše k značajnosti, spolnujmo pa tudi vestno svoje dolžnosti. Kdor to storí, in se zraven drži postave, mu ne more nihče škodovati. Bodimo zmerni, za narodno šolo vneti, občinam pravic ne odtegujmo, in navdaja naj nas vsikdar pogum! (Dal. prih.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

V 9. seji se je cestnemu okraju Radeškemu privolilo 15% priklade, okraju Kočevskemu 20%, okraju Trebanjskemu 15% za leto 1879., davčnim občinam Čatež, Cerina in Globočica pa 29% priklade. — V imenu finančnega odseka je baron Apfaltrern poročal o prošnji usmiljenih sester za podporo dekliški sirotnici v Ljubljani ter predlagal, naj deželni odbor se pogaja z usmiljenimi sestrami, z mestnim zastopom Ljubljanskim in z deželno vlado zastran pravil za sirotnico, oziroma zastran ustanovitve 20 ustanov (štipendij) iz deželnega sirotinskega zaklada: predlog je obveljal. Dr. Poklukar je pri tej priliki nasvetoval, naj se tej sirotnici za stavbo privoli 1000 gld., kar pa nasprotna stranka ni hotela sprejeti. — Učitelju Mateju Mraku se dovoli 300 gold. letne pokojnine začeni od meseca septembra l. 1878. — Potem je Dežman poročal v imenu finančnega odseka gledé pokojnine učiteljev, vsled tega sta obveljala sledeča dva odsekova predloga: 1) Kar se tiče tistih učiteljev, kateri so po dobroti, ki jo daje c. kr. ukóvnega ministerstva razpis s 4. januarija 1877. leta, št. 17084, uže izprejeti v stalno službo, se deželni odbor pooblastí, da ta čas, kedar gredó v pokoj ali se njih posmrtnim svojem določajo preskrbnine, on sme z dogovorom c. kr. deželnega učilniškega sveta postopati tako, da jim službeni čas všteta od tedaj, od kar so dovršili preskušnje za podučitelja, ter da odpravam (Abfertigungen) in učiteljskim ter njih vdov pokojninam in dologam za odgojo v podstavo deva po 350 do po 400 gold. dejansko-službenega prejemka na leto, pri čemer naj jim ne naklanja